

ЧОЛОВІЧИ ОСОБОВІ ІМЕНА В СИСТЕМІ АНТРОПОНІМІВ

(на матеріалі говірок Чорнобильської зони)

Власні імена людей, зокрема особові, завжди були об'єктом пильної уваги не тільки звичайних людей, але й лінгвістів, які намагалися з'ясувати їх походження, значення, розвиток на тому чи іншому мовно-етнічному ґрунті¹. Однак системний аналіз власних назв говірок Чорнобильської зони, незважаючи на унікальність її мовних та етнічних традицій, а також виниклу після катастрофи 1986 року загрозу розчинення, розпорощення цих самобутніх говірок в інших мовних масивах (нерідко аж до повного зникнення), ще не було проведено.

Матеріалом для написання цієї статті послужили власні (особові) імена людей, антропоніми, вилучені з аудіоматеріалу, зафіксованого у 35 говірках Чорнобильської зони (180 аудіокасет, або 270 годин запису), та з опублікованих діалектних джерел різного типу².

У системі антропонімів чоловічі особові імена займають одне з центральних місць, формуючи її ядро. Провідна роль у цьому належить чоловічим особовим офіційним іменам. У досліджуваних говірках

Ономастика ✍

¹ Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К., 1969; Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття. – Ужгород, 1970; Сухомлин І.Д. Питання антропоніміки в українській мові. – Дп., 1975; Левченко С.П., Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Словник власних імен людей. – К., 1976; Худащ М.Л. З історії української антропонімії. – К., 1977; Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – К., 1984; Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей. – К., 1986; Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV – XVII ст. – К., 1988; Панцьо С.Є. Антропонімія Лемківщини. – Тернопіль, 1995.

² Використано як авторські аудіоматеріали, так і матеріали, зібрані колективами відділу діалектології Інституту української мови НАН України та Центру захисту культурної спадщини від надзвичайних ситуацій Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи. З опублікованого використано: *Говори української мови*. Зб. текстів / Упорядн.: С.Ф. Довгопол, А.М. Залеський, Н.П. Прилипка. – К., 1977.; *Говірки Чорнобильської зони: Тексти* / Упоряд. П.Ю. Гриценко, Н.П. Прилипка, О.А. Малахівська, Л.А. Москаленко, Л.Г. Анісімова, Ю.І. Бідношя, С.П. Гриценко, Л.В. Дика, М.В. Поїстогова, Л.В. Рябець. – К., 1996.; *Говірка села Машеве Чорнобильського району*. – К., 2003. – Ч. 1: Тексти / Уклад. Ю.І. Бідношя, Л.В. Дика; Ч. 2: Тексти / Уклад. Г.В. Воронич, Л.А. Москаленко, Л.Г. Пономар.; Ч. 3: *Матеріали до Лексичного атласу української мови* / Уклад.: Ю.І. Бідношя та ін.; *Говірка села Машеве Чорнобильського району*. – К., 2005. – Ч. 4: *Матеріали до Поліського етнолінгвістичного атласу* / Уклад. Ю.І. Бідношя, Г.В. Воронич, Л.В. Дика, Л.А. Москаленко, Л.Г. Пономар.

зафіксовано 437 фонетичних, граматичних і словотвірних варіантів 210 офіційних особових імен людей. 296 з них – говіркові варіанти 132 чоловічих особових офіційних імен, 141 – 77 жіночих особових офіційних імен. Однак системотворча роль виявляється не тільки в кількості, а й у словотвірній продуктивності та системних зв'язках чоловічих особових імен з іншими структурними компонентами антропонімів: іменами по батькові, прізвищами та прізвиськами.

Поміж зафіксованих у досліджуваних говірках чоловічих особових імен більшість (97%) складають імена християнські. Найчастіше це імена канонізованих святих, якими називали дитину при хрещенні або батьки (*от у м'єне Гванчі'к род'їс' перед Купалом/ Гваном назвал'ї* (Ст)), або священики – часто й всупереч бажанню батьків: *Понт'єл'єї да Йаўтух/ до ц'є ўс'є імена булі' од бат'ушка/ по числу// іак би н'є хот'їў/ а ти пожалуста* (Мш). Батьки досить часто давали своїм дітям також імена родичів чи близьких друзів, напр.: *а нарад'їўс'а хлоп'єц/ дак їун' каже/ а йа зап'їшу свого д'єда/ М'їхал'а* (Р). Язичницьких імен у досліджуваних чорнобильських говірках не зафіксовано.

За походженням серед імен християнських найбільше грецьких імен – 62 фіксації. Це такі чоловічі імена, як **Арх'їп** 'Архип' (Лб); **Ал'єксандр** (Н, Сд), **Л'аксандр**, **Олек'сандр** (Дн), **Л'єксандер** (ТЛ), **Л'єксанд'єр** (Мш), **Л'єксандр** (КП, Сд), **Ол'єксандр** 'Олександр' (Х); **Алек'с'єй** (Бд, Р), **Ал'єкс'єй** (Бд, Мш), **Л'єкс'єй** (Мш), **Л'єкс'єй** (Мш, НК, ТЛ), **Ол'єкс'єй** (Вз, Мш) 'Олексій'; **Анатол'їй** (Бд) 'Анатолій'; **Андр'єй** (Мр, С), **Андр'єй** (Дн, Мш, Х), **Андр'їй**, **Андр'їу**, **Андр'єй**, **Ондр'єй**, **Ондр'їй** (Мш) 'Андрій'; **Апанас** (Рд), **Опанас** (Мш), **Панас** (Дн, Мр, Об, Рд) 'Опанас (Панас, Афанасій)'; **Артем** (Мш, С), **Артем А⁰ртем**, **А⁰ртем**, **Арт'єм** (Мш), **Орт'єм**, **Орт'ом**, **Оут'ом** (Мш), **Арт'ом** (Д, КП, Р) 'Артем'; **Вос'їлі^и**, **Вос'їлі^ї**, **Во^асил'?**, **Вос'їл'?**, **Во^ас'їл'?** (Мш), **Вос'їл'** (Дн, Мш), **Во^ас'їл'** (НК), **Васил'** (Дн, Мр, Мш, С, ТЛ), **Вас'їл'** (Мш, НК, СК, Ст, СШ, ТЛ, Х) 'Василій (Василь)'; **В'їцент** (Н) 'Вікентій (Вікент)'; **Гапон** (Мш) 'Гапон (Агафон)'; **Григор** (Х), **Гр'їгор** (Бр, Дн, Лб, Р, Сл, Х), **Гр'їгор'їй** (Бр, Дн, Лб, Р, Сл, Х), **Р'їгор**, **Р'ї^игор**, **Р'ї^игур** (Мш), **Р'ї^игур** (НК) 'Тригир (Григорій)'; **Д'єм'їд** (Мш) 'Демид'; **Дєн'їс** (Мр), **Д'єн'їс** (Мш) 'Денис'; **Дмитро** (Мр), **Дмитро**, **Дмітро**, **Дмі'тро** (Мш), **Дм'їтро** (Н, Сл, СШ), **М'їтро** (КП), **М'ї'тро**, **Мі'тро** (Мш) 'Дмитро'; **Йєўген**, **Йєўген'** (Мш) 'Євген'; **Йєўдак** (Мш) 'Євдоким'; **Йєўс'єй**, **Оўс'єй** (Мш) 'Овсій (Євсей)'; **Лар'їон**, **Лор'їон**, **Вор'ївон** (Мш), **Лор'ївон** (Дн), **Вар'ївон** (Ст) 'Ларіон

³ Походження імен визначаємо за такими джерелами: 1. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та інші. – К.: Наукова думка, 1982 – 2006. – Т. 1 – 4; 2. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: В 4 т. – М.: Прогресс, 1986 - 1987.

(Ларіон); **Карп** (КП, Мш, НК) ‘Карпо’; **Кі^лр’ей** (Мш) ‘Кирий (Кирей)’; **Кі^лр’іло** (КП, Н), **Кі^лрі^лло** (Мш) ‘Кирило’; **Кол’ені^лк**, **Кол’ені^лк** (Мш) ‘Каленик’; **Конон** (Бр, ДЛ) ‘Конон’; **Куз’ма** (З, Мш, Ст) ‘Кузьма’; **Купр’ей**, **Купр’і^лї** (Мш), **Купр’і^лїан** (С) ‘Купріян’; **Л’евон** (Мш); **Л’евон** (Мш) ‘Леон (Леонт)’; **Макар** (Мш, Рд, ТЛ) ‘Макар’; **Мик’іга** (Мш), **Мик’іга** (ТЛ), **Мі^лк’іга** (Б-В), **Ми^лк’іга** (Сд) ‘Микита’; **Микола** (Дн), **Мі^лка^ллаі** (Д, Р), **Мі^лко^ллаі** (Мр, Сл), **Мі^лкола** (Б-В, Вр, ВЗ, Дн, Мр, Н, Сл), **Мі^лкола** (Х), **Мі^лкола** (Мш), **Мі^лколаі** (К, Кч, Н, Об), **Ні^лка^ллаі** (Р), **Ні^лколаі** (КП, Мш), **Ні^лколаі** (Мш) ‘Микола (Миколай)’; **Мі^лна**, **Мі^лна** (Мш) ‘Мина’; **Мі^лрон** (Ст), **Мі^лрон** (Мш) ‘Мирон’; **Мі^лх’од**, **Мі^лх’уд** (Мш) ‘Мефодій’; **Ні^лч’іпор** (Б), **Ні^лк’іфо^лр**, **Ні^лк’іфор** (Дн), **Ні^лк’іхвор** (КП, Мш), **Ні^лч’іпо^лр** (Мш) ‘Ничипір (Никифор)’; **Орс’ен** (Мш) ‘Арсен (Арсеній)’; **Пали^лмон** (Б-В); **Понт’ел’ей** (Мш) ‘Пантелій (Пантелеймон)’; **Панк’рат** (Бд, К, Кч, Кч) ‘Панкратій (Панкрат)’; **Панф’іл** (Рд) ‘Памфіл (Панфіл)’; **Петро** (Бд, Дн, Мр, Мш, С), **Петро** (Дн, Мш), **Петро** Петро (Бд, Дн, Л, Мр, Мш, НК, Рд, Сл, Ст, ТЛ), **Петро** (Мш), **Пі^лро** (Н) ‘Петро’; **Пі^лі^лп** (Мш), **Пі^лі^лп** (С), **Пі^лі^лп** (Мр, Р, Ст), **Пі^лі^лп** (Мш), **Пі^лі^лп** (Мш) ‘Пилип’; **Прокоп** (Л), **Прокоп** (Мш) ‘Прокіп’; **Про^лхор**, **Про^лхор** (Мш), **Про^лхур** (С) ‘Прохор’; **Сі^лдо^лр** (Д, Р) ‘Сидір’; **Софрон**, **Сохрон** (Мш) ‘Софрон’; **Степан**, **Степан** (Дн, Мш, НК, Р, Бд, Сд), **Степан**, **Степан**, **Степан** (Мш) ‘Степан’; **Тимохвей** (ТЛ) ‘Тимофій’; **Трі^лхон** (Мш) ‘Трифон’; **Трох’ім** (КП, Л, С, ТЛ, Ч), **Трех’ім** (Мш), **Трофим** (Л) ‘Трохим’; **Ті^лт’івей** (КП) ‘Фалалій’; **Федо^лр**, **Федор** (Мш), **Хведор** (Бд, Мр), **Хв’едор** (Мш), **Хв’едор** (Мш), ‘Федір’; **Федот** (НК) ‘Федот’; **Хар’ігон** (КП) ‘Харитон’; **Хв’едос’ій** (Мш) ‘Федосій’; **Йур’ій** ‘Юрій’; **Йе^лухим** (Х), **Йу^лх і^лм**, **Йух і^лм**, **Йе^лух і^лм**, **Йо^лх і^лм**, **О^лх і^лм** (Мш) ‘Юхим (Єфим)’; **Йа^лтух** ‘Євтух (Євтихий)’ (Мш); **Улас** (Мш) ‘Улас (Влас, Власій)’.

Друге місце за продуктивністю використання посідають давньоєврейські імена (28 фіксацій), напр.: **Адам** (Б-В, НК), **Одам** (Мш) ‘Адам’; **Га^лурило** (Вр, М, Мш), **Га^лу^лрі^лло** (Бд, ВЗ, Л, КП, Р, Ст), **Га^лу^лр і^лло**, **Го^лу^лрі^лло**, **Го^лу^лр і^лло**, **Го^лу^лрі^лло** (Мш) ‘Гаврило’; **Дав’ід** (ВЗ, Дн), **Довуд**, **Дову^лд** (Мш) ‘Давид’; **Дан’іло** (Мш, Н), **Дон і^лло** (Мш) ‘Данило’; **Йес’іп** (Мш) ‘Йосип’; **Захар** (КП, С), **За^лхар**, **Зо^лхар** (Мш) ‘Захар (Захарій)’; **Іван** (Бд, ВЗ, Дн, Л, КП, Мр, Мш, Н, НК, Р, Рд, С, Сд, Сл, Ст, ТЛ), **І^лван** (Мш), **І^лван** (Мш), **І^лван** (Б, Н, С), **І^лван** (Мш), **І^лван** (Бд, ВЗ, Дн, Л, КП, Мр, Мш, Н, НК, Р, Рд, С, Сд, Сл, Ст, ТЛ) ‘Іван’; **І^л:а**, **І^л:а** (Мш) ‘Ілля’; **Мат’в’ей** (Н), **Мот’в’ей** (Мш) ‘Матвій’; **Мі^лх’ей** (Мш) ‘Михей’; **Мі^лхайло** (Сд), **Мі^лхайло** (Бд, Б-В, ВЗ, ДЛ, КП, Мр, Мш, НК, ТЛ), **Мі^лхайло** (Сд), **Мі^лхайло** (Бд, Б-В, ВЗ, ДЛ, КП, Мр, Мш, НК, ТЛ), **Мі^лхайло** (Мш), **Мі^лхайл** (ТЛ) ‘Михайло’; **Му^лс’ій** (Мш), **Маі^лс’ей** (КП), **Моі^лс’ей** (Мр) ‘Мойсей (Мусій)’; **Назар** (Мш) ‘Назар’; **Охрем**, **Охр’ем** (С) ‘Охрім’; **Сава** (Мш, Ст, Х) ‘Сава (Савелій)’; **Семен**, **Семен**, **Семен**

(Мш), С'ем'ен (Мш, СК) 'Семен'; Які'м (Мш), Які'ім (Об, С) 'Яким'; Якоу' (Л, Мр, Мш), Якоу' (Дн), Якоу'ї, Якоу'ї (Мш) 'Яків'; Хома (Мш, ТЛ) 'Хома (Фома)'. Крім цих імен, у досліджуваних говірках засвідчено й інші єврейські за походженням імена, які належали не корінним мешканцям, а людям інших національностей, які або жили в поліських селах або контактували з їхніми мешканцями. Це імена євреїв, напр.: Мордух (Мш); Бенці'л', Бенці'л' (Мш); Ігдал' (Мш); Ісак (С), Сак (Дн) 'Ісак'; Лейба (ДЛ), Л'ейба (Мш, СК) 'Лейба'; Нохтум (Мш) 'Наум'; Оўрам (М, Мш) 'Аврам'; Янкі'єл' (Мш) 'Янкель'; Ярема (Р), Яр'єма (Мш) 'Ярема' та поляків, напр.: Янек (Мш) 'зменш. від Ян'.

Третє місце за продуктивністю використання посідають латинські за походженням чоловічі імена (14 фіксацій). Це такі чоловічі імена, як Антон (Б-В, Л, Лб, Н), Онтон, Онтун, Он'тос'її (Мш) 'Антон (Антін, Антоній)'; В'іхто'р (Д, Р) 'Віктор'; Гнат (Д, Мш, Р, Сд), Ігнат (Д, Р) 'Ігнат (Гнат)'; Лаўр'ін (Сд), Лоўрен (Мш) 'Лаврін (Лаврентій)'; Лук'ян (Мш) 'Лук'ян (Лукіян)'; Макс'ім (Об, Т, Х), Макс'ім (Дн, Л, Ст), Ма'ксі'м, Мокс'ім, Мокс'ім (Мш) 'Максим'; Марко (Мр, Мш, Н, С) 'Марко'; Март'ін (Д, Р), Морт'і'н (Мш) 'Мартин'; Павел, Пав'ел (Мш), Пав'ел (Мш, Ч), Паўло (Мр, С, Сд, СК, Ст, ТЛ, Ч) 'Павло'; Роман (Р, Ст) 'Роман'; Руслан (КП) 'Руслан'; С'єрг'єї (Дн, Р, ТЛ), С'єрг'її (К, Кч), С'єрг'єї (Дн, ТЛ), 'Сергій'; Содел' КП) 'Содаль'; Сила (Мш) 'Сила (Силантій)', Т'єрент'її (Х), Т'єр'єнт'її (Бд) 'Терентій'; Хвел'ікс (КП) 'Фелікс'.

Четверте місце за продуктивністю належить слов'янським чоловічим іменам (6 фіксацій), напр.: Бор'іс (Мш) 'Борис'; Улод'імер, Улодимир, Улод'імир (Мш), Володимир (КП, С, ТЛ), Волод'імер (Бд) 'Володимир'.

У досліджуваних говірках зафіксовано також скандинавські (Ол'єг 'Олег' (К, Кч)) та східні за походженням чоловічі імена (Ашот 'Ашот' (Мш)).

Переважає більшість чоловічих особових офіційних імен (115 із 132) варіюється тільки фонетично і має у говірках 290 зафіксованих варіантів). Фонетичне варіювання відбиває такі особливості говірок, як «акання» й «окання»: Адам (НК) – Одам (Мш); Антон (Б-В, Л, Лб, Н) – Онтон, (Мш); «гіперичне укання» в «окаючих говірках»: Онтун (Мш); різний ступінь м'якості/твердості окремих звуків, зокрема [р]: Григор (Х) – Гр'ігор (Бр, Дн, Лб, Мш, Сл, Р, Х) – Рі'гу'р (Мш); а також фіксує різні способи передачі запозиченого звука [ф]: Нік'іфор (Дн) – Нік'івор (КП, Мш) – Ніч'іно'р (Мш); Софрон (Мш) – Сох'рон (Мш); Трофим (Л) – Трох'ім (Ч). Ці відмінності можуть фіксуватися як в окремих ідіолектах однієї говірки, так і в різних говірках.

Морфологічна варіативність чоловічих особових офіційних імен виявилася значно меншою і найчастіше виявляється у зменшенні кількості складів, напр.: Палимон (Б-В), Понт'єл'єї (Мш)

‘Пантелеймон’. Це пояснюється певною мірою відсутністю наспортизації, яка б закріплювала правильну вимову імені, а також низьким рівнем освіти найстаршого покоління мешканців Чорнобильщини: *ну а бат'ко/ тод'і паспорт'їу не було у сел'ї/ нозі'ваў Палімон* (Б-В). Незначна частка офіційних чоловічих імен зазнала скорочення через втрату закінчення, властивого церковнослов'янським формам імен. напр.: **Он'тос'її** (Мш) – **Он'тон** (Мш); **Купр'їйан** (С) – **Купр'її** (Мш); **Хв'едос'її** (Мш) – **Федот** (НК). Повна форма цих імен збережена переважно в фольклорних текстах, зокрема замовляннях, прислів'ях тощо.

Імена людей інших національностей дуже рідко варіюються морфологічно, зокрема це імена євреїв, які довгий час жили на Полссі, напр.: *Нох'тум/ Бенці'їл'/ Іанк'єл'/ Ігдал'/ Оу'рам/ Мордух/ Ії'цко// Мал'а// [...] но з'ємлі'є н'є хот'їлі'ї робі'їт, ні'їшо// [...] а їак вої'на но'чолас'є/ док пошлі'ї жї'їди но фронт// а сторї Б'єнці'їл' б'уў/ Мордух/ Л'єїба/ і зо їїх! // побралі'ї і ў Шеп'єлі'їч'ах поростр'єл'оволі'ї// н'ємці// [...] чоловік Іух'їм з'ваў'є/ а їєна Р'ї'їка// [...] од'їн с'пас'є:а Хай'їм* (Мш). Не зафіксовано жодних варіантів і до недавно запозичених імен (**Руслан** (КП)), імен неукраїнців (**В'їцент**, **Ігдал'**, **Ашот**); імен, особливості яких не сприяють варіюванню у досліджуваних говірках, наприклад **Логв'їн**, **Лук'їан** (Мш).

Вищерозглянуті офіційні (повні) чоловічі особові імена, використовуються носіями досліджуваних говірок при офіційному знайомстві з експлораторами, при спілкуванні з людьми старшого віку та в розповідях про них. У повсякденному спілкуванні мешканці Чорнобильщини активно послуговуються неофіційними формами особових чоловічих імен: до більшості офіційних особових чоловічих імен різної генези зафіксовано скорочені, зменшені і згублені форми, які належать до неофіційної сфери використання. Серед неофіційних чоловічих імен особливо активно функціонують гіпокористики (імена, які мають скорочену основу або втратили одну основу складної форми), дємінутиви (імена з пестливо-зменшувальними суфіксами) та пейоративи (імена із зневажливо-згубленими суфіксами).

Скорочених форм (гіпокористики), які є найбільш нейтральними щодо стильового й емоційного навантаження іменами, зафіксовано до 28 офіційних імен. Вони поділяються на суфіксальні й безафіксні. Переважна більшість суфіксальних гіпокористиків різного походження твориться за допомогою суфікса **-к-**, який додається до усіченої основи офіційного імені, що побутує в говірці, напр.:

Гарас'ко (Б) 'скор. від Герасим (Гарасим)⁴; **Йицко** (Мш) 'скор. від Ісак'; **Омел'ко** (Ст) 'скор. від Омелян'; **Он'іско** (Мш) 'скор. від Онисим (Онисій)'; **Герешко**, **Терешко** (Мш) 'скор. від Терентій'. Лише одне чоловіче особове ім'я утворене за допомогою суфікса **-ек-**, який приєднано до повного офіційного імені. Це пояснюється, очевидно, прямим запозиченням скороченого імені з польської мови: **Йанек** (Мш) 'скор. від Ян'.

Безафіксні гіпокористики мають скорочену основу або втратили одну основу складної форми, напр.: **Ван'а** (Б, Бд, ВЗ, Дн, Іл, К, КП, Мр, Мш, Н, НК, Р, Рд, С, Сд, Сл, Ст, ТЛ) 'скор. від Іван'; **Міхай**, **Міша** (Мш), **Міхал** (Мш, НК, Р), **Міша** (Бд, Д, Дн, КП, Мш, Р, ТЛ), **Миша** (М) 'скор. від Михайло'; **Нан'а** (Мш) 'скор. від Ананій'; **Шура** (Дн) 'скор. від Олександр'; **Ол'оша**, **Л'оша** (Мш) 'скор. від Олексій'; **Тол'а** (Бд, Дн) 'скор. від Анатолій'; **Діма** (Н), **Міг'а** (Дн, Сл) 'скор. від Дмитро'; **Сева** (Мш) 'скор. від Овсій (Євсей)'; **Лон'а** (Дн) 'скор. від Леонід'; **Кол'а** (Бд, Бр, Д, Дн, Іл, КП, Мш, НК, Об, Р, Рд, Сд, Ч) 'скор. від Микола'; **Пет'а** (КП), **Пет'а** (Мш) 'скор. від Петро'; **Ст'опа** (Дн, Мш), **Ст'опа** (Мш) 'скор. від Степан'; **Тімох** (Мш, Сл), **Тімоха** (Мш) 'скор. від Тимофій'; **Хвед'а**, **Хв'ед'а**, **Хв'ед'а** (Мш) 'скор. від Федір'; **Йура** (Бд, Д, Мш, Р) 'скор. від Юрій (Георгій)'; **Сен'а** (КП) 'скор. від Семен'; **Йаша** (Р) 'скор. від Яків'; **Віг'а** (КП) 'скор. від Віктор'; **Мал'а** (Мш) 'скор. від Малафій'; **С'ерожа** (Дн, КП), **С'ірожа** (КП, ТЛ) 'скор. від Сергій'; **Волод'а** (КП, Мш, Рд, С, ТЛ), **Во^алод'а** (Р) 'скор. від Володимир'.

Зменшені форми зафіксовано до 19 офіційних імен. Демінутиви творяться за допомогою пестливо-зменшувальних суфіксів, які приєднуються до основ офіційних або неофіційних (скорочених) особових чоловічих імен. Це, зокрема, суфікси **-ік-** (17 фіксацій), **-к-** (9), **-ч і^ак-** (2), **-ечк-** (2) та **-уш-** (1).

Найпродуктивніше використовується суфікс **-ік-**, який приєднуються до основ скорочених особових чоловічих імен⁵ різного походження, напр.: **Шур'ік** (Дн) 'зменш. від Шура < Олександр'; **Вас'ік** (Іл, Ч) 'зменш. від Вася < Василь'; **Тол'ік** (Бд, Дн) 'зменш. від Толя < Анатолій'; **Лон'ік** (Д, Р) 'зменш. від Льоня < Леонід'; **Вал'ік** (КП) 'зменш. від Валя < Валентин'; **Віг'ік** (К, Кч) 'зменш. від Вітя < Віктор'; **Слав'ік** (Мш) 'зменш. від Слава < Станіслав'⁶.

Таку саму функцію виконує й суф. **-ч і^ак-**, який приєднується до

⁴ Замість названих вище говіркових форм офіційних чоловічих особових імен далі в ролі сем подаємо їх нормативні для сучасної української мови відповідники.

⁵ Замість названих вище говіркових форм скорочених чоловічих особових імен далі в ролі сем подаємо їх нормативні для сучасної української мови форми.

⁶ Гіпотетично можливі й інші вихідні форми з компонентом - слава, наприклад, В'ячеслав і под.

основ як офіційних, так і неофіційних (скорочених і зменшених) імен, напр.: **Воўчї"к** (КП) ‘зменш. від Вова < Володимир’; **Іванчї"к** (Сд) ‘зменш. від Іванко < Іван’.

З меншою продуктивністю для творення демінутивів використовується суфікс **-ік-**, який приєднується до усічених або неусічених основ офіційних особових чоловічих імен, напр.: **Паўл'ік** (Дн, КП, Сд, Ч) ‘зменш. від Павло’; **Панкрат'ік** (К, Кч) ‘зменш. від Панкрат’.

Продуктивним є також суфікс **-к-** (у поєднанні із закінченням *о*), який, приєднуючись до основ офіційних імен, крім позитивного емоційного ставлення мовця до об'єкта мовлення, вказує на недорослість особи, її малий зріст і под., напр.: **Міколайко** (Мш) ‘зменш. від Миколай’; **Ст'єпанко** (НК) ‘зменш. від Степан’; **Іванко** (Мш) ‘зменш. від Іван’; **С'єрг'єйко** (Р) ‘зменш. від Сергій’.

Цей самий суфікс, поєднуючись з основами скорочених форм чоловічих особових імен, має дуже слабе демінутивне значення або зовсім утрачає його. Це спостерігаємо в досить поширених особових іменах, які тривалий час функціонують в Україні, напр.: **Грицько** (Ст), **Гриць'ко**, **Гриц'ко**, **Грї'ц'ко** (Мш); **Гр'іц'ко** (Іл) ‘зменш. від Гриць < Григорій’.

Можливо, **Грицько** зменш. від **Гриць'**.
З меншою продуктивністю використовуються суфікси **-ечк-** (**Кол'єчка** (Мш) ‘зменш. від Коля < Микола’) та **-уш-** (**Вон'уша**, **Во^а'н'уша** (Мш) ‘зменш. від Ваня < Іван’), які приєднуються до основи скороченого імені.

Неофіційні скорочені та пестливі особові чоловічі імена використовуються інформаторами в розповідях про близьких людей, людей однакового з ними віку або молодших і про дітей, напр.: *a* **Миша** *от'с'уда ни* *хоче* (М) ‘зменш. від Михайло’; *i* *праўнуч'ек у м'єн'є/* **Шур'ік** (Дн) ‘зменш. від Шура < Олександр’; **Міколайко** *у нашого* **Міколайка** *двор го'рожени* (Мш) ‘зменш. від Миколай’; *по^а'ка ўже муї* **Паўл'ік** *пуд'рос* (Ч) ‘зменш. від Павло’, а також при звертанні до них, напр.: *єх* **Петре** *Петре/о гост' доро'зі//* (Мш) ‘кл. в. від Петро’; *Ван'а/ ти ўстов'аї да соб'є ва'ри ўєсти//* (С) ‘зменш. від Миколай’; *Ход'ім* **Пет'а!** */ порос'а уб'їєм* *д'ікого//* (Мш) ‘скор. від Петро’. Зменшувальні та пестливі суфікси вказують на суб'єктивне (позитивне) ставлення мовця до об'єкта мовлення чи звертання.

Згрубілі форми (пейоративи) зафіксовано до 8 офіційних імен. Пейоративи творяться за допомогою суфіксів **-к-** (10 фіксацій) **-ух-** (1), які приєднуються до основ неофіційних (скорочених) особових чоловічих імен. Суфікс **-к-**, поєднуючись з основами скорочених форм чоловічих особових імен, передає суб'єктивне (негативне чи

⁷ Не можна відкидати також, що скорочена форма чоловічого особового імені Григорій виникла як наслідок усічення іншої скороченої форми цього імені – Грицько.

фамілярне) ставлення до об'єкта мовлення чи звертання, напр.: **Ал'ошка** (КП) 'зруб. від Ал'оша < Олексій'; **Гр'ішка** (Дн) 'зруб. від Гриша < Григорій (Григорій)'; **Л'он'ка** (Д, Дн, Р) 'зруб. від Льоня < Леонід'; **Пашка** (Л) 'зруб. від Паша < Павло'; **Пет'ка** (КП) 'зруб. від Петя < Петро'; **Ван'ка** (Мш) 'зруб. від Ваня < Іван'; **Саўка** (Мш) 'зруб. від Сава або Савелій'⁸; **Воўка** (Рд) 'зруб. від Вова < Володимир'. Непродуктивно з цією самою семантикою використовується суфікс **-ух-**, напр.: **Мат'уха** (НК) 'зруб. від Матвій'.

Офіційні й неофіційні чоловічі особові імена різного походження й будови варіюються грамагічно, виконуючи в мовленні функцію звертання: вони можуть мати закінчення як кличного відмінка (7), так і називного (8).

Похідні від офіційних особових чоловічих імен у функції звертання частіше мають форму кличного відмінка (6), ніж називного (3), напр.: **Восил'у** (Мш) 'звертання (кл. в.) від Василь'; **Петр'е** 'звертання (кл. в.) від Петро'; **Іван'е, Іване** (Мш) 'звертання (кл. в.) від Іван'; **Сава** (Мш) 'звертання (кл. в.) від Сава'; **Іак'ім'е** (С) 'звертання (кл. в.) від Яким'. **Ол'екс'еї** (Мш) 'звертання (н. в.) від Олексій'; **Петро** (Мш) 'звертання (н. в.) від Петро'; **Ст'єпан** (Мш) 'звертання (н. в.) від Степан'.

Серед неофіційних чоловічих особових імен у функції звертань переважає форма називного відмінка (5 фіксацій), форму кличного відмінка має лише 1 звертання, напр.: **Кол'а** (Мш) 'звертання (н. в.) від Коля'; **Пет'а** (Мш) 'звертання (н. в.) від Петя'; **Пет'а** (Мш) 'звертання (н. в.) від Петя'; **Іура** (Мш) 'звертання (н. в.) від Юра'; **Ван'а** (С)-(К, Кч, Мш) 'звертання (н. в.) від Ваня'; **Ст'єпанку** (НК) 'звертання (кл. в.) від Степанко'.

Отже, імена, які належать до твердої групи, у кличному відмінку мають закінчення **-е** (**Іван'е, Петр'е, Сава, Іак'ім'е**) та **-у** (**Ст'єпанку**); імена, які належать до м'якої групи, мають закінчення **-у**.

Використання чоловічих особових імен як звертань у формі кличного відмінка фіксується у фольклорних жанрах. Наприклад, зафіксовано текст, який промовляли при виготовленні рухомої частини ціпа, визначаючи в такий спосіб його необхідну довжину, напр.: *Іак'ім'е кудя ідеш?// у л'ес// чо'го?// ну дуб'іну// на шчо'о?// на б'ііак// б'іл'ш не треба/ іак' о'так а палку ту м'ірайеш рукамі своіім'і/ з дубка/ кае/ Іак'ім'е! / кудя ідеш?// і рукамі переб'ірайеш// у л'ес// чо'го?// ну дуб'іну// на шчо'о?// на б'ііак// б'іл'ш не треба/ іак' о'так// одрезуї// роб'іш тоді таку/ іак' м'і*

⁸ Оскільки в окремих говірках імена Сава і Савелій не вирізняються як окремі, припустимо, що ім'я Сава може бути скороченою формою чоловічого особового імені Савелій.

кажем ¹кап'іца/ ¹кап'іцу/ б'ііак теї крутица і це йім по тих снопах біеш/ молотим (С) 'кл. в. від Яким'.

Таким чином, на спосіб вираження звертань, утворених від чоловічих особових імен, не впливають ні їх походження, ні характер кінцевого приголосного основи, однак не спростована залежність від стилю функціонування імені: чоловічі особові офіційні імена у функції звертань набагато частіше мають форму кличного відмінка, ніж імена неофіційні.

Системотворча функція чоловічих особових імен полягає в тому, що окремі офіційні чоловічі особові імена мають відповідники серед офіційних особових жіночих імен і творять з ними пари, а окремі неофіційні імена є спільними при номінації чоловіків і жінок.

Серед офіційних чоловічих і жіночих імен зафіксовано парні особові імена (20 парних чоловічих і жіночих імен), для яких у говірках засвідчено 61 варіант (чоловічих – 49, жіночих – 12).

Жіночі особові імена, які формують пару з чоловічими особовими іменами, творяться переважно від офіційних чоловічих особових імен і, маючи ідентичний корінь, відрізняються від них відповідними закінченнями, словотворчими засобами або одночасним поєднанням словотворчих засобів і закінчень. Є такі типи структур у парних особових іменах:

1) корінь (простий чи складний) + *o* нульове закінчення (чоловіче особове ім'я) – корінь (простий чи складний) + закінчення *-а* (жіноче особове ім'я), напр.: **Л'ександер** (ТЛ), **Л'ександ'ер**, **Л'ександ'ер** (Мш), **Л'ександр** (КП, Сд) 'чоловіче ім'я, Олександр' – **Л'ександра** (Мш) 'жіноче ім'я, Олександра'; **Олександер** (Дн), **Олександр** (Дн), **Ол'ександр** (Х) 'чоловіче ім'я, Олександр' – **Олександра** (ТЛ), **Ол'ександра** (Мш) 'жіноче ім'я, Олександра';

2) корінь (простий чи складний) + *o* нульове закінчення (чоловіче особове ім'я) – корінь (простий чи складний) + суфікс *-ін-* + закінчення *-а* (жіноче особове ім'я), напр.: **Антон** (Б-В, Л, Лб, Н) 'чоловіче ім'я, Антон' – **Антон'іна** (Мр) 'жіноче ім'я, Антоніна'; **Васил'** (Дн, Мр, Мш, С, ТЛ), **Вас'іл'** (Мш, НК, СК, Ст, СШ, ТЛ, Х) 'чоловіче ім'я, Василь (Василь)' – **Вас'ел'іна** (НК), **Вас'іл'іна** (Ст) 'жіноче ім'я, Василина';

3) корінь (простий чи складний) + закінчення *-o* (чоловіче особове ім'я) – корінь (простий чи складний) + суфікс *-ун-* + закінчення *-а* (жіноче особове ім'я), напр.: **Петро** (Бд, Дн, Мр, Мш, С) 'чоловіче ім'я, Петро' – **Петрун'а** 'жіноче ім'я, Петрина' (Б-В).

Отже, структура жіночих імен, які творять пари з чоловічими іменами, складніша, що додатково свідчить про їхню похідність.

Жіночі особові імена, які формують пару з чоловічими особовими іменами, творяться також від скорочених форм чоловічих особових імен, відрізняючись від останніх лише фонетичним оформленням, напр.: **Ст'опа** (Дн, Мш); **Ст'опа** (Мш) 'чоловіче ім'я, скор. від Степан' – **Ст'епа** (Мш) 'жіноче ім'я, скор. від Степанида'.

Оскільки парних особових імен в українській мові існує порівняно небагато і цілком очевидно, що, називаючи свою дитину, перевагу носії досліджуваних говірок віддають специфічно жіночим або чоловічим особовим іменам залежно від статі новонародженого⁹, то й варіюються (фонетично і словотвірною) в говірках активніше форми парних імен, які використовуються при називанні дітей чоловічої статі, напр.: **Он^тон**, **Он^тун**, **Он^тос'ї** (Мш) 'Антон (Антоній)'; **Ал'ександр** (Н, Сд), **Л'аксандр** (Дн) 'Олександр'; **Во^асил', Во^асі'л', Восі'л', Восі'лі', Вос'іл'ї** (Мш), **Во^асі'л'** (НК), **Во^с'іл'** (Дн, Мш) 'Василій (Василь)'; **Петро** Петро (Дн, Мш); **П'етро** (Бд, Дн, Іл, Мр, Мш, НК, Рд, Сл, Ст, ТЛ); **П'етро** (Мш); **П'ітро** (Н) 'Петро'; **Ст'епан** (Бд, Сд), **Ст'епан** (Дн, Мш, НК, Р), **Ст'епан**, **Ст'ї'епан**, **Сц'епан** (Мш) 'Степан'.

Поряд з парними особовими іменами в антропоніміконі чорнобильських говірок функціонують також спільні особові імена. Серед неофіційних форм чоловічих і жіночих імен зафіксовано спільні особові імена (всього 22 спільних особових імені, утворених від 10 спільних чоловічих і жіночих імен; з них: чоловічих – 11, жіночих -11). Із цієї кількості 20 імен є скороченими, а 2 – згрубілими формами чоловічих і жіночих офіційних імен.

До спільних особових імен належать імена, які можуть використовуватися при номінації осіб як жіночої, так і чоловічої статі. Такі імена не мають жодних словотвірних чи словозмінних відмінностей. Найчастіше це скорочені форми офіційних особових імен, напр.: **Вас'а** (Дн, Н) 'чоловіче ім'я Вася, скор. від Василь' – **Вас'а** (Ст) 'жіноче ім'я Вася, скор. від Василина'; **Жен'а** (Мш) 'чоловіче ім'я Женя, скор. від Євген (Євгеній)' – **Жен'а** (КП, ТЛ) 'жіноче ім'я Женя, скор. від Євгенія'; **Л'екса** (Мш) 'чоловіче ім'я Л'екса, скор. від Олександр' – **Л'екса** (Мш) 'жіноче ім'я Л'екса 'скор. від Олександра'; **Лука** (Х), **Лука** (Мш) чоловіче ім'я Лука, можливо, скор. від Лукій' – **Лука** (Мш) 'жіноче ім'я, скор. від Лукія'; **Ол'екса** (Мш) 'чоловіче ім'я Олекса, скор. від Олександр' – **Ол'екса** (Мш) 'жіноче ім'я Олекса, скор. від Олександра'; **Сан'а** (М, ТЛ) 'чоловіче ім'я Саня, скор. від Олександр' – **Сан'а** (М, ТЛ) 'жіноче ім'я Саня, скор. від Олександра'; **Саша** (Бд, Дн, КП, Мш, Н, Ст) 'чоловіче ім'я Саша, скор. від Олександр' – **Саша** (Мш) 'жіноче ім'я Саша, скор. від Олександра'; **Шура** (Дн, КП, Сд) 'чоловіче ім'я Шура, зменш. від Олександр'; – **Шура** (Мш) 'жіноче ім'я Шура, зменш. від Олександра'.

У досліджуваних говірках серед спільних особових імен зафіксовано також згрубілі форми скорочених особових імен, напр.:

⁹ Цей фактор діє, якщо не впливають певні позамовні чинники, зокрема примусове надання дівчинці «чоловічого» імені при хрещенні на честь певного канонізованого святого або добровільне – на честь когось із чоловічої частини родини, якщо першою народилася дівчинка і немає нащадків-хлопчиків.

Пашка (Іл) ‘чоловіче ім’я, згруб. від Паша, скор. від Павло’ –
Пашка (Іл) ‘жіноче ім’я, згруб. від Паша, скор. від Павліна’.

Визначити належність спільного імені особі чоловічої чи жіночої статі дозволяє контекст, напр.: *пошла їа до Саши¹⁰ // коу Сашиа / кура у колод’е^а з’ї // ... до кожу л’ез до побач // ... до пошою до туди пук! // віл’езайе // т’у^отко с’е вашиа кура! // (Мш); мі^т ход’ї лі^т їс’ему^ох // до муш’чі^тні пошлі^т / а мі^т / баба Кат’а / їа / і Шура шче там одна / і Си’епан осталі^т с’е^а тут^{ок} (Мш); Сашиа їже при^тход’їла п’ешка (Мш); баба у м’ен’е була Ол’екса; адна Лука була (Мш).*

Особливо активно функціонують і варіюються (часто в межах однієї говірки) спільні особові імена, похідні від чоловічого особового імені Олександр, напр.: *нашу бабу звалі^т Ол’екса / їей^т було обичем по м’етрі^тках / і по доку м’ентах / Ол’ександра // док так їже н’е назвалі^т / там чі^т Шура чі^т Сашиа / а Ол’екса [...] ход’їм до бабі^т Л’екси // а ї бабі^т Л’екси їже до і їей’сті шос’ нам даст’ // (Мш).*

Похідні від скорочених форм спільних імен зменшено-пестливі форми, які використовуються в суміжному контексті й утворені за допомогою словотворчих засобів, що традиційно закріплені за чоловічим чи жіночим родами, також дозволяють визначити належність спільного імені особі жіночого чи чоловічого роду. Так, належний чоловічому родові суфікс **-ік-** у поєднанні з нульовим закінченням дозволяє віднести вжите у попередньому контексті спільне особове імя **Шура** до чоловічих особових імен, напр.: **Шур’ік** (Дн) ‘чоловіче ім’я **Шур’ік**, зменш. від Шура < Олександр’.

Чоловічі особові імена в системі антропонімів виявляють значну словотвірну продуктивність. Особливо продуктивно використовуються вони при творенні:

1) патронімів – чоловічих і жіночих імен по батькові; прізвищ, прізвиस्क нащадків (по батьковій або материній лінії), а також родинних прізвиस्क, утворених від батькового іменування (особового імені, прізвища чи прізвиська)¹⁰;

2) андронімів – іменувань жінки (дружини) за іменем, прізвищем чи прізвиском її чоловіка¹¹.

Чоловічі особові імена є джерелом чоловічих і жіночих імен по батькові. У досліджуваних говірках зафіксовано 43 чоловічих імені

¹⁰ Приєднуємося до найширшого розуміння терміна «патронім», однак, враховуючи спрямованість запропонованої розвідки, зупинимося тільки на тих вихідних формах, основою яких є чоловічі особові імена. Див. ще: Чучка П. П. Патронім // Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – С. 426.

¹¹ Чучка П. П. Андронім // Українська мова. Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2000. – С. 26.

по батькові та 78 жіночих імен по батькові¹².

Із 43 чоловічих імен по батькові 42 чоловічих імені по батькові утворені від офіційних чоловічих імен за допомогою словотворчі афіксів, які відрізняються від нормативних у сучасній українській мові лише фонетично, 1 – за допомогою традиційних словотворчих афіксів, які відтворюють прадавні традиції номінації сина за батьком.

До суфіксів, які відрізняються від нормативних у сучасній українській мові тільки фонетично, належать суфікси *-ов'їч-* (12 фіксацій), *-ов'їч-* (6), *-ов'їч-*, *-ович-* (по 3), *-ови́ч-*, *-ові́ч-*, *-о'в'їч-* (по 2), *-о'в'їч-*, *-о'в'їч-*, *-ов'їч'*, *-ов'їч-* (по 1); *-ович-*, *-ов'їч-*; *-о'в'їч-* (по 1) ‘-ович-’ (разом 37 фіксацій); *-ев'їч-*, *-ев'їч-* (по 1) ‘-евич-’ (разом – 2); *-їч-* (1) ‘-ич-’, ‘-іч-’ (разом – 1), напр.: **Ал'ександров'їч** (Н) ‘Олександрович’; **Ал'екс'ейа'в'їч** (Р) ‘Олексійович’; **Андр'ейови́ч** (Мр), **Андр'ейов'їч** (С) ‘Андрійович’; **Артемов'їч** (С) ‘Артемович’; **В'їцентов'їч** (Н) ‘Вікентович’; **Гаўр'їлов'їч** (Бд) ‘Гаврилович’; **Гр'їгоров'їч** (Х), **Гр'їгоро'в'їч** (Р) ‘Григорович’; **Дав'їдо'в'їч** (Дн), **Дав'їдов'їч** (Вз, Дн) ‘Давидович’; **Захаров'їч** (С) ‘Захарович’; **Іванов'їч** (Бд, ТЛ), **Івано'в'їч**, **Іванов'їч'**, **Іванов'їч** (Мш) ‘Іванович’; **Іл'нов'їч** (Мш) ‘Ілліч’; **Йес'їпов'їч** (Мш) ‘Йосипович’; **Кол'ені'ков'їч** (Мш) ‘Каленикович’; **Куз'міч** (Мш) ‘Кузьмич’; **Купр'їянов'їч** (С) ‘Купріянович’; **Мак'с'їмов'їч** (Ст) ‘Максимович’; **Міх'їлов'їч** (Сд); **М'їх'їлов'їч** (Мр) ‘Михайлович’; **Н'їк'їфо'ров'їч**, **Н'їк'їфоров'їч** (Дн) ‘Никифорович’; **Панф'їло'в'їч** (Рд) ‘Памфілович’; **Петров'їч** (Бд, Дн), **Пет'ров'їч** (Бд, ТЛ), **Пет'рович**, **Пет'ров'їч** (Мш) ‘Петрович’; **Пі'л'їпов'їч** (Мш) ‘Пилипович’; **Прохоров'їч** (Мш) ‘Прохорович’; **Серг'їйови́ч**, **Серг'їйов'їч** (К, Кч) ‘Сергійович’; **Т'єрент'їйов'їч** (Х) ‘Терентійович’; **Тимохвейев'їч** (ТЛ) ‘Тимофійович’; **Федоров'їч** (ТЛ) ‘Федорович’; **Хвел'їкович** (КП) ‘Феліксович’; **Йуу'їхі'мови́ч** (Мш) ‘Юхимович’; **Йакоўл'ев'їч** (Мр) ‘Яковлевич’.

Зареєстровано й форми чоловічих імен по батькові, утворених за допомогою традиційного суфікса *-оў-* (1 фіксація), який в сучасній українській мові активно використовується при творенні присвійних прикметників, напр.: **Паўлоў** ‘Павлович’ (С).

Найбільше чоловічих імен по батькові утворено від чоловічих імен Петро (5), Іван (3), Андрій (2), Григір (2), Давид (2), Михайло (2), Сергій (2).

Із 78 жіночих імен по батькові 59 – утворені від офіційних чоловічих імен за допомогою словотворчих афіксів, які відрізняються від нормативних у сучасній українській мові лише фонетично, 19 – за допомогою традиційних словотворчих афіксів, які відтворюють

¹² Більша кількість жіночих імен по батькові зумовлена позамовним чинником: серед інформаторів переважали жінки.

прадавні традиції номінації дочок за батьками.

Жіночі офіційні імена по батькові утворюються від чоловічих особових імен додаванням суфіксів, переважна більшість яких відрізняється від нормативних у сучасній українській мові не тільки на рівні фонетики, а й на рівні словотвору, напр.: *-оїн-* (42), *-о^аїн-* (2), *-ейн-* (6), *-їїн-* (7), *-іні'чи-* (1), *-ічн-* (1) *'-їїн-*, напр.: Адамоїна (Б-В) 'Адамівна'; Ал'ександроїна (Сд), Л'аксандроїна (Дн) 'Олександрівна'; Андр'ейоїна, Андр'ейоїна (Х) 'Андріївна'; Антоноїна (Л, Лб, Н) 'Антонівна'; Вас'іл'їєїна (СШ), Васил'оїна (Дн), Вас'іл'оїна (ТЛ, Х) 'Василівна'; Гаурилоїна (Вр, М), Гаур'ілоїна (Вз, Р) 'Гаврилівна'; Гнатоїна 'Ігнатівна' (Сд); Григ'ороїна (Х), Гр'іг'ороїна (Бр, Дн, Лб, Сл, Х), Гр'іг'ороїна (Р) 'Григорівна'; Дан'ілоїна (Н), Дон'ілоїна (Мш) 'Данилівна'; Денісоїна (Мр) 'Денисівна'; Дмитроїна (Мр), Дм'ітр'єїна (СШ), Дм'ітр'їїна (Н), Дм'ітроїна (Сл) 'Дмитрівна'; Іван'їїна (Вз, Л, КП), Іваноїна (Мр, Н, НК, Р) 'Іванівна'; Іларі'іноїна (Мш) 'Іларіонівна'; Карпоїна (КП) 'Карпівна'; К'ір'ілоїна (КП) 'Кирилівна'; Кононоїна (Бр, ДЛ) 'Кононівна'; Куз'м'іні'чна (З) 'Кузьмівна'; Маїс'єїноїна (КП); Моїс'єїноїна (Мр) 'Мойсеївна'; Макар'їїна, Мо'кароїна (Мш) 'Макарівна'; Максимоїна (Х), Макс'імоїна (Дн), Мокс'імоїна (Мш) 'Максимівна'; Маркоїна (Мр, Н, С) 'Марківна'; Матв'єїєїна (Н) 'Матвіївна'; Мик'ітоїна (ТЛ), М'ік'іт'їїна (Б-В) 'Микитівна'; М'іколайєїна (Сл), М'іколайоїна (Мр), Н'іколайєїна (КП) 'Миколаївна'; Міроноїна (Мш) 'Миронівна'; М'іх'айл'їїна (КП), М'іх'айлоїна (КП, ТЛ) 'Михайлівна'; Паўлоїна (СК, ТЛ, Ч) 'Павлівна'; Панас'їїна (Об), Панасоїна (Мр) 'Панасівна'; П'єт'роїна (Дн), П'іт'роїна (Н) 'Петрівна'; Серг'єїоїна (КП) 'Сергіївна'; Соф'роноїна (Мш) 'Софронівна'; Трох'імоїна (КП, ТЛ) 'Трохимівна'; Федор'їїна (Х), Федороїна (Бд), Хведороїна (Бд, Мр) 'Федорівна'; Федотоїна 'Федотівна' (НК); Хом'іч'на (ТЛ) 'Хомівна'.

У говірках Чорнобильської зони жіночі імена по батькові активно творяться також за допомогою традиційних суфіксів, які мають виразну семантику присвійності, приналежності, напр.: *Л'іса'в'єта* Арх'іпова Мел'н'і'ченко (Лб); *зват' іак?* Ол'га Ол'екс'єїова (Вз); *Приход'ко* Мар'ія Троф'имова (Л); *зват' м'єн'є* Палажка/ по бат'ку С'єм'єнава (СК).

Ці суфікси *-ов-* (14 фіксацій), *-ев-* (2), *-о^ав-*, *-ав-* (по 1) *'-ов-*; *-ін-* (1) *'-ин-* Арх'іпова (Лб) 'Архипівна'; Вар'івонова (Ст) 'Ларіонівна'; Ієу'химова (Х) 'Юхимівна'; Іванова (Н, Сл) 'Іванівна'; Іса'кова (С) 'Ісаківна'; Максимова (Об) 'Максимівна'; Ми'к'ітова (Сд) 'Микитівна'; М'іколайова (Мр) 'Миколаївна'; М'інова 'Минівна' (Мш); Ол'екс'єїова (Вз); Паўлова (Ст) 'Павлівна'; Ро'манова (Р) 'Романівна'; Троф'имова (Л), Трох'імова (Ч) 'Трохимівна'; Йа'к'імова (Об) 'Якимівна'; Ігнато'ва (Д, Р) 'Ігнатівна'; Серг'їєва (Х) 'Сергіївна'; Т'єр'єнт'єва (Бд)

‘Терентіївна’; **С’ем’енава** (СК) ‘Семенівна’; **Сав’іна** (Х) ‘Савівна’.

Серед жіночих імен по батькові, зафіксовано найбільше похідних від імен Григир (Григорій); Іван (по 7 фіксацій), Василій (Василь), Дмитро, Максим, Павло, Трохим, Федір (по 4), Марко, Микита, Микола (Миколай) (по 3); Данило (2); Конон, Михайло, Мойсей (Мусій), Олександр, Опанас (Панас, Афанасій), Петро, Сергій (по 2).

Фіксація імен по батькові дозволяє реконструювати склад чоловічого особового іменника мінімум на чотири покоління глибше. Враховуючи, що це імена по батькові людей старшого і найстаршого покоління, яким у кінці 90-х рр. ХХ ст. було від 70 до 90 років, можна говорити про імена, які давали своїм синам носії досліджуваних говірок 120 – 130 років тому. Це такі імена, як **Адам** (Б-В) ‘Адам’; **Андрей** (Мр, С), **Андр’ей** (Х) ‘Андрій’; **Антон** (Л, Лб, Н) ‘Антон (Антін, Антоній)’; **Артем** (С) ‘Артем’; **Васил’** (Дн), **Вас’іл’** (СШ, ТЛ, Х) ‘Василій (Василь)’; **В’іцент** (Н) ‘Вікент (Вікентій)’; **Гаў’р’іло** (Бд), **Гаў’рило** (Вр, М), **Гаў’р’іло** (Вз, Р) ‘Гаврило’; **Гнат** (Сд) ‘Гнат’; **Григор** (Х), **Гр’ігор** (Бр, Дн, Лб, Р, Сл, Х), **Гр’ігор** (Х), **Гр’ігор** (Р) ‘Григир (Григорій)’; **Дав’ід** (Вз, Дн) ‘Давид’; **Дон’іло** (Мш), **Дан’іло** (Н) ‘Данило’; **Деніс** (Мр) ‘Денис’; **Дмитро** (Мр), **Дм’ітро** (Н, Сл, СШ) ‘Дмитро’; **Захар** (С) ‘Захар (Захарій)’; **Іван** (Бд, Вз, Іл, КП, Мр, Мш, Н, НК, Р, ТЛ) ‘Іван’; **Лар’іон** (Мш) ‘Ларіон (Ларіон)’; **Іл’а** (Мш) ‘Ілля’; **Ісак** (С) ‘Ісак’; **Йес’ип** (Мш) ‘Йосип (Йосиф, Осип)’; **Кол’ені’к** ‘Каленик’ (Мш); **Карпо** (КП) ‘Карпо’; **К’ір’іло** (КП) ‘Кирило’; **Конон** (Бр, ДЛ) ‘Конон’; **Куз’ма** (З, Мш) ‘Кузьма’; **Купр’іян** (С) ‘Купріян’; **Макар** (Мш) ‘Макар’; **Максім** (Об, Х), **Макс’ім** (Дн, Ст), **Мокс’ім** (Мш) ‘Максим’; **Марко** (Мр, Н, С) ‘Марко’; **Матв’ей** (Н) ‘Матвій’; **Мик’іга** (ТЛ), **М’ік’іга** (Б-В), **Ми’к’іга** (Сд) ‘Микита’; **М’іколаї** (Мр, Сл), **Н’іколаї** (КП) ‘Микола (Миколай)’; **М’ірон** (Мш) ‘Мирон’; **Михаїло** (Сд), **М’іхаїло** (КП, ТЛ, Мр) ‘Михайло’; **Моїс’ей** (КП), **Моїс’ей** (Мр) ‘Мойсей (Мусій)’; **Н’ік’іфо’р**, **Н’ік’іфор** (Дн) ‘Никифор’; **Ал’ександр** (Н, Сд), **Л’аксандр** (Дн) ‘Олександр’; **Алекс’ей** (Р), **Ол’екс’ей** (Вз) ‘Олексій’; **Паўло** (СК, Ст, ТЛ, Ч) ‘Павло’; **Панас** (Мр, Об) ‘Опанас (Панас, Афанасій)’; **Панф’іл** (Рд) ‘Памфіл (Панфіл)’; **Петро** (Бд, Дн), **П’етро** (Бд, Дн, Мш, ТЛ), **П’ітро** (Н) ‘Петро’; **Пі’ліп** (Мш) ‘Пилип’; **Прохор** (Мш) ‘Прохор’; **Ро’ман** (Р) ‘Роман’; **Сава** (Х) ‘Сава (Савелій)’; **С’ем’ен** (СК) ‘Семен’; **Серг’ей** (КП), **Серг’ій** (К, Кч, Х), **С’ерг’ій** (К, Кч) ‘Сергій’; **Софрон** (Мш) ‘Софрон’; **Т’ер’ент’ей** (Бд), **Т’ерент’ій** (Х) ‘Терентій’; **Тимохвей** (ТЛ) ‘Тимофій’; **Трофим** (Л), **Трох’ім** (КП, ТЛ, Ч) ‘Трохим’; **Федор** (Бд, Х), **Хвело** (Бд, Мр), **Федор** (ТЛ) ‘Федір’; **Федот** (НК) ‘Федот’; **Хвел’ікс** (КП) ‘Фелікс’; **Хома** (ТЛ) ‘Хома’; **Йуу’хі’м** (Мш) ‘Юхим’; **Іакоў** (Мр) ‘Яків’; **Іак’ім** (Об) ‘Яким’.

Таким чином, можна припустити, що найпоширенішими іменами батьків інформаторів старшого та найстаршого покоління були Григир (Григорій) (9); Іван (7), Петро (5), Василій (Василь), Дмитро, Максим,

Павло, Трохим, Федір (по 4), Іван, Марко, Микита, Микола (Миколай) (по 3); Андрій (2), Григор (2), Давид (2), Михайло (2), Сергій (по 2).

Чоловічі особові імена є досить потужним джерелом утворення патронімічних прізвищ. У досліджуваних говірках зафіксовано 66 прізвищ, похідних від чоловічих особових імен. Прізвища, похідні від чоловічих особових імен, творяться додаванням суфіксів *-енк-* (37), *-еш-* (1), *-к-* (2), *-ов-* (2), *-ай-* (1), *-ев'ич-* (1), *-ев'ич-* (1), *-о'в-* (1), *-чук-* (1) до основ офіційних, скорочених або зменшених чоловічих імен, напр.: **Анд^р'їеш** (3) < Андрій; **Ула^д'ич'енко** (Сл); **Волод'ко** (КП) < Володимир, Володя; **Гаўри^л'енко**; **Гаўри^л'енко**; **Гаўри^л'енко**, **Гоўри^л'енко**, **Гоўри^л'енко** (Мш); **Гаўри^л'енко** (ТЛ) < Гаврило; **Грицай** (Х); **Гриш'енко** (Ст) < Грицько, Гриша; **Дан'їленко**, **Даниленко** (Х), **Дан'їлова** (Б-В) < Данило; **Денисенко** (Об) < Денис; **Дмитренко** (Мр) < Дмитро; **Захарев'ич** (Сл), **Захаро'ва** (Д, Р) < Захар (Захарій); **З'їн'енко** (КП) < Зіновій; **Іва^н'о'ў** < Іван (Мш); **Йовенко** (Р) < Йов (Іов); **Клім'енко** (Ч) < Клим; **Кондрат'їєва** (Н) < Кіндрат; **Купри'енко** (С), **Купр'їенко** (Бд, Мр, С), **Купр'їенко** (С) < Купріян; **Лаўр'їенко** (ТЛ) < Лаврін (Лаврентій); **Л'єўч'енко** (Т); **Логвін'енко** (Мш) < Логвин; **Лукианчук** (Рд) < Лук'ян; **Макс'їменко** (Дн) < Максим; **Мар'енко** (КП, ТЛ) < Марко; **М'їн'ко** (ТЛ) < Мина; **Науменко** (Мр) < Наум; **Нікон'енко** (Сл) < Никон; **Оўс'їенко** (Об) < Овсій; **Омел'ченко** (Дн) < Омелян, Омелько; **Пархоменко** (Об) < Пархом; **Потап'енко** (Мш, ТЛ), **Потап'енко** (Мш) < Потап; **Роман'їус'кий** (КП), **Роман'енко** (КП), **Роман'ук** (С) < Роман; **Сазоно'ва**, **Созоноў** (Р) < Созон (Созонт); **Сов'єнок**, **Совєнок** (Мш), **Савєнок** (Бр, Х), **Саўчук** (ТЛ) < Сава; **Сач'єнок** (К, Кч) < Ісак; **Син'ко** (Р); **С'їн'ко** (Д, Р); **Син'їчка** (С), **С'їманчук** (М) < Семен; **С'їда'ренко** (Р) < Сидір; **Ск'їданчук** (С) < Скидан; **Терешченко**, **Терешч'енко** (Б-В) < Терешко; **Торос'ев'ич** < Тарас (Мш); **Хоменко** (Бр), **Хоменко** (Мш) < Хома; **Йурченко** (Сл) < Юрій; **Йухименко** (Дн) < Юхим; **Йашч'енко** (Мш) < Яша 'скор. від Яків'.

Фіксація прізвищ теж дозволяє реконструювати склад чоловічого особового іменника, який буде ще більш віддаленим у часі. Це такі імена, як **Анд^р'ї** (3); **Ула^д'имир** (Сл); **Волод'а** (КП); **Гаўрило**; **Гаўрило**, **Гоўрило**, **Гоўри'ло** (Мш); **Гаўр'їло** (ТЛ); **Гриц** (Х); **Гриша** (Ст); **Дан'їло**, **Данило** (Х), **Дан'їло** (Б-В); **Денис** (Об); **Дмитро** (Мр); **Захар** (Д, Р, Сл); **З'їнов'ї** (КП); **Іван** (Мш); **Йоў**, **Йова** (Р); **Клім** (Ч); **Кондрат** (Н); **Купр'ї**, **Купр'їан** (Бд, Мр, С); **Лаўр'їн** (ТЛ); **Л'єўко** (Т); **Логвін** (Мш); **Лукиан** (Рд); **Макс'їм** (Дн); **Марко** (КП, ТЛ); **М'їна** (ТЛ); **Наум** (Мр); **Н'їкон** (Сл); **Оўс'ї** (Об); **Омел'ко** (Дн); **Пархом** (Об); **Потап** (Мш, ТЛ); **Роман** (КП, С); **Сазон**, **Созон** (Р); **Сава** (Бр, Мш, ТЛ, Х), **Ісак**, **Сакї** (К, Кч); **Сен'а** (Р); **С'єн'а** (Д, Р); **С'їда'р** (Р); **Ск'їдан** (С); **Терешко**, (Б-В); **Торас** (Мш); **Хома** (Бр, Мш); **Йур'ї** (Сл); **Йухим** (Дн); **Йаша** (Мш).

Таким чином, можливо, що найпоширенішими іменами давніших предків сучасних носіїв говірок Чорнобильської зони були Григорій (Григорій) (7 фіксацій), Сава (4), Захар, Купріян, Семен (по 3); Володимир, Данило, Ісак, Марко, Потап, Роман, Созон, Хома (по 2).

Матеріал дозволяє говорити також про існування на території побутування досліджуваних говірок язичницького слов'янського імені Скидан.

Чоловічі особові імена є основою великої кількості патронімічних прізвиськ, які зафіксовано в досліджуваних говірках. Це, зокрема, чоловічі прізвиська, похідні від імені батька або когось із предків по батьковій лінії (зафіксовано 26 прізвиськ, похідних від 22 імен), напр.: *Федо^ар Йес'іноу*; *Андр'ей Савін*; *Хведор Остапоу*; *Паўлоу Рі^агор* (Мш).

Чоловічі прізвиська, похідні від чоловічих особових імен, імен по батькові, прізвищ та прізвиськ, основою яких є чоловічі імена, створюються додаванням суфіксів *-оу-* (17), *-о'у-* (1), *-ин-* (1), *-і'н-* (1), *-ін-* (2), *-енок-* (1), *-чик-* (1), *-ов'ч-* (4) до основ офіційних, скорочених або зменшених чоловічих імен, напр.: *Йес'іпоу* 'син Йосипа'; *Кал'ен'ікоу*, *Кол'єн'ікоу* 'син Каленика'; *Кі'р'ічи'коу* 'нащадок Кирія (за ім'ям прапрапрадіда); *Ле'укоу* 'син Левка'; *Логві'ноу* 'син Логвина'; *Ондр'ейоу* 'син Андрія'; *Остапоу* 'син Остапа'; *Паўлоу* 'син Павла'; *Пілі'поу* 'син Пилипа'; *Прокопоу* 'син Прокопа'; *Р'его'роу* 'син Григора'; *Се'меноу* 'син Семена'; *Серг'ейоу* 'син Сергія'; *Т'ерешкоу* 'син Терешка < Терентій'; *Ті'мохоу* 'син Тимохи < Тимофія'; *Торо'соу* 'син Тараса'; *Гри'ш'ін*, *Гри'ш'ін* 'син Гриши < Григора (Григорія)'; *Савін* 'син Сави'; *Мока'ренок* 'син Макара'; *Кол'ен'іков'ч* 'син або онук Каленика'; *Мі'к'ігов'ч* 'син або онук Микити'; *Йу'хі'мов'ч* (Мш) 'син або онук Юхима'; *Йакоу'л'єв'ч* 'син або онук Якова' (чотири останні чоловічі прізвиська, похідні від імені по батькові батька або когось із предків по батьковій лінії).

Інколи ім'я предка метонімічно переноситься на нащадка, напр.: *Во'є'іл' Кол'ен'ік* 'син Каленика' (Мш); *Кі'р'і'ч* (Мш) 'нащадок Кирія (Кирея), його прапраонук' (Мш). Нерідко при такому перенесенні до вивідного імені додаються пестливі демінутивні суфікси, які з часом дедемінутивуються, напр.: *Кі'р'і'ч'і'к* (Мш) 'син Кирія (Кирея)'.

Чоловічі прізвиська можуть походити від власного імені (іноді видозміненого) особи, яка одержує прізвисько, напр.: *Ле'єка* 'прізвисько чоловіка, можливо, похідне від спотвореного чи дитячого *Ал'екс'єйка* (Л'екс'єйка) < Олексій: *о'це Ле'єйка/йо'го зват' Ле'екс'єй/а'це ж дражн'іл'і на йо'го* Ле'єйка (КП).

Чоловічі прізвиська можуть походити від особових чоловічих

особових імен біблійних персонажів¹³, напр.: **Ав'ел'** *йак ото но* *Ав'ел'а/Л'екс'ейа* (Мш).

Від чоловічих особових імен утворено також жіночі патронімічні прізвиська (10 прізвиських від 9 імен). Ці прізвиська є похідними від імені, імені по батькові, прізвища батька або когось із предків по батьковій лінії, напр.: *Адам'іха/Лукіан'чук Мар'їа Адам'їуна* (Рд).

Ім'я по батькові переходить до розряду прізвиських, коли заступає собою повне власне ім'я людини (частіше особове власне ім'я + ім'я по батькові), напр.: *Доні'лоўна/ход'ет' с нами' но^а кухн'у/ і буд'ет'е нам сво'їе укр^аїнс'кі^а борш'чі^а готов'їт'* (Мш); *бат'ко буў К'ір'іло/до^ак так кажут' К'ір'іл'іха* (Об); *д'е Одарка/та/ж'їла/Сав'їна ... Ган:а Сав'їна* (Мш).

Жіночі патронімічні прізвиська творяться додаванням суфіксів **-іх-** (3 фіксації), **-ев-** (2), **-ов-** (1), **-оўн-** (2), **-ін-** (1), до основ офіційних або неофіційних (скорочених чи зменшених) чоловічих імен, напр.: **Адам'іха** 'дочка Адама' (Рд); **К'ір'іл'іха** (Об, Мш) 'дочка Кирила'; **Л'ївон'іха** (Мш) 'дочка Леона'; **Горд'їйева** (Мш) 'дочка Гордія'; **Йеўтухова** (Мш) 'дочка Євтуха (Євтихія)'; **Мойс'ейова** (Мш) 'дочка Мойсея (Мусія)'; **Сав'їна** (Мш) 'дочка Сави'; **Доні'лоўна** (Мш) 'дочка Данила'; **Мокароўна** (Мш) 'дочка Макара'.

Жіночі патронімічні прізвиська можуть утворюватися від прізвища батька або когось із предків по батьковій лінії, які також походять від чоловічого особового імені, напр.: **Морчукова** (Мш) 'дочка чи онука Марка'.

Фіксація патронімічних прізвиських теж дозволяє реконструювати склад чоловічого особового іменника, віддаленого в часі на одне чи більше покоління.

Чоловічі патронімічні прізвища дозволяють актуалізувати такі імена, як: **Ондр'ей** (Мш) 'Андрій'; **Йес'їп** 'Йосип'; **Кал'ен'їк**, **Кол'ейн'їк**, **Кол'ен'їк** (Мш) 'Каленик'; **Кі'р'її**, **Кі'р'її** (Мш) 'Кирий'; **Л'еўко** (Мш) 'Левко < Лев'; **Л'екс'ейі** (КП) 'Л'екс'ейі < Олексій'; **Логві'н** (Мш) 'Логвин'; **Остап** (Мш) 'Остап'; **Паўло** (Мш) 'Павло'; **Піліп'н** (Мш) 'Пилип'; **Прокоп** (Мш) 'Прокіп'; **Р'еґор** (Мш) 'Григор'; **С'емен** (Мш) 'Семен'; **С'ерґ'ейі** (Мш) 'Сергій'; **Т'ерешко** (Мш) 'Терешко < Терентій'; **Т'їмох** (Мш) 'Тимох < Тимофій'; **Торос** (Мш) 'Тарас'; **Гриша**, **Гриша** (Мш) 'Гриша < Григор (Григорій)'; **Сава** (Мш) 'Сава'; **Мокар** (Мш) 'Макар'; **Кол'ен'їк** (Мш) 'Каленик'; **М'їк'їга** (Мш) 'Микита'; **Йуўх'їм** (Мш) 'Юхим'; **Йакоў** (Мш) 'Яків'.

Жіночі патронімічні прізвища дозволяють актуалізувати такі імена, як: **Адам** (Рд) 'Адам'; **Доні'ло** (Мш) 'Данило'; **К'ір'іло** (Об, Мш) 'Кирило'; **Л'ївон** (Мш) 'Леон'; **Горд'їі** (Мш) 'Гордій'; **Йеўтух**

¹³ Похідні такого типу тут не розглядаємо, оскільки це може бути темою окремої розвідки.

(Мш) 'Євтух (Євтихий)'; **Моїс'єй** (Мш) 'Мойсей (Мусій)'; **Сава** (Мш) 'Сава'; **Доні'ло** (Мш) 'Данило'; **Мокар** (Мш) 'Макар'; **Марко** (Мш) 'Марко'.

Похідними від чоловічих особових імен є також андроніми – прізвиська жінок (дружин) за іменами їхніх чоловіків (75 від 52 особових чоловічих імен), напр.: *йе'є ч'о'ло'в'ік Адам/ так на йе'є каз'ал'і Адам'іха* (Рд); *он де Л'єйч'іха пош'ла* (КП); *ко'жух ві'вер'тала кол'і'с' по'кої'н'є'нка Ул'ана Пота'нова/ ві'вер'тала до/ ві'д'єлувала на хрест'інах// йак похр'ист'ат' до гул'айут'//* (Мш); *Морус'а Л'он'іха* (Мш); *Наст'а Гарас'кова* (Мш); *там Гал'і Ігнат'овей/ иче ж' пол'є то було* (Мш); *а с'є тут буу'дс'є мл'інок/ д'є Одарка/ та/ ж'іла/ Сав'іна* (Мш); *на мат'ку казали Мар'ія К'ір'іл'іш'іна* (Об); *Кат'а М'ін'іна* (Мш); *Одарка Он'тон'іха* (Мш); *Ган'а Сав'і'на* (Мш); *у Г'єт'ани Хомови* (Мш); *у Мар'ій Іурков'і'ч'і' була* (Мш).

Андроніми творяться додаванням суфіксів **-іх-** (23 фіксації), **-і'х-** (8), **-и'х-** (2); **-их-** (2); **-єх-** (1); **-ов-** (26), **-єв-** (3), **-ін-** (3), **-і'н-** (2); **-і'шин-** (2), **-ишин-** (1), **-иш'ін-** (1); **-к-** (3) до основ офіційних або неофіційних (скорочених або зменшених) чоловічих імен, а також прізвищ і прізвиськ, похідних від імен, напр.:

1) додаванням суфіксів **-іх-** (**-і'х-**, **-и'х-**, **-их-**, **-єх-**): **Адам'іха** (НК); **Адам'іха**, **Дам'іха** (Рд) 'дружина Адама'; **Адрей'іха**, **Андр'і'іха**, **Андр'єй'іха**, **Андр'єй'іха** (Мш) 'дружина Андрія'; **Гоўрил'іха** (Мш) 'дружина Гаврила'; **Горашч'і'ха** (Мш) 'дружина Горас'ка < Герасима'; **Йеўген'іха** (Мш) 'дружина Євгена'; **Йеўтраг'іха** (Мш) 'дружина Євстрата'; **Йес'іп'і'ха**, **Йес'іп'і'ха**, **Йес'іп'і'ха** (Мш) 'дружина Йосипа'; **Зохо'рі'іха** (Мш) 'дружина Захара'; **Карп'іха** (Мш) 'дружина Карпа'; **Л'єйч'іха** (КП) 'дружина Л'єйсі' < Олексія'; **Логві'н'іха**, **Лог'і'н'іха** (Мш) 'дружина Логвина'; **Л'он'іха** (Мш) 'дружина Л'єоні < Леоніда'; **М'ін'іха** (Мш) 'дружина М'іні'; **Морт'ін'іха** (Мш) 'дружина Мартина'; **Он'тон'іха** (Мш) 'дружина Антона'; **Ни'ч'і'пори'іха** (Мш) 'дружина Ничипора'; **Про'хор'іха** (Мш) 'дружина Прохора'; **С'єм'єні'іха** (Мш) 'дружина Семена'; **С'єрг'єй'іха** (Мш) 'дружина Сергія'; **Т'імошч'і'іха** (Мш); **Т'імоши'іха**, **Т'і'моши'іха** (Мш) 'дружина Тимохи < Тимофія'; **Торо'с'іха** (Мш) 'дружина Тараса'; **Федор'єха**, **Хведор'іха** (Мш) 'дружина Федора';

2) додаванням суфіксів **-ов-** (**-єв-**): **Гарас'кова** (Мш) 'дружина, Горас'ка < Герасима'; **Д'єн'ісова** (Мш) 'дружина Деніса'; **Д'єв'удова** (Мш) 'дружина Давида'; **Дон'ілова** (Мш) 'дружина Данила'; **Йеўдакова** (Мш) 'дружина Євдака < Євдоким'; **Гоўрі'ілова** (Мш) 'дружина Гаврила'; **Йеўту'хова** (Мш) 'дружина Євтуха (Євтихія)'; **Йек'імова** (Мш) 'дружина Якима'; **Ігнат'ова** (Мш) 'дружина Ігната'; **Лук'іанова** (Мш) 'дружина Лук'яна'; **Мокарова** (Мш) 'дружина Макара'; **Н'єч'і'порова** (Мш) 'дружина Ничипора'; **Оста'пова** (Мш) 'дружина Остапа'; **Панч'єнч'іха** (Мш)

‘дружина Панченка’; **Петрова** (Мш) ‘дружина Петра’; **Потапова** (Мш) ‘дружина Потапа’; **Прокопова** (Мш) ‘дружина Прокопа’; **Рігорова** (Мш) ‘дружина Григора’; **Сідорова** (Мш) ‘дружина Сидора’; **Степанова** (Мш) ‘дружина Степана’; **Хомова** (Мш) ‘дружина Хоми’; **Тімохова** (Мш) ‘дружина Тимохи < Тимофія’; **Яремова, Воремова** (Мш) ‘дружина Яреми’; **Оліс’єйова** (Мш) ‘дружина Олексія’; **Серг’єйова** (Мш) ‘дружина Сергія’; **Юрковичова** (Мш) ‘дружина Юрковича’; **Якоўлева** (Мш) ‘дружина Якова’;

3) додаванням суфіксів **-ін-**, **-їн-**: **Мін’іна, Мі’ні’на, М’ін’іна** (Мш) ‘дружина Мینی’; **Сав’іна, Саві’на** (Мш) ‘дружина Сави’;

4) додаванням суфіксів **-ишин-** (**-іш’ін-, -їш’ин-**): **Кирил’шина, Кі’р’іл’ш’іна** (Об) ‘дружина Кирила’; **Лоди’мир’шина** (Мш) ‘дружина Володимири’; **Панчишина** (Мш) ‘дружина Панька < Пантелеймона’;

5) додаванням суфікса **-к-**: **Кол’ені’чка** (Мш) ‘дружина Каленика’; **Тихо’нов’чка** (Сд) ‘дружина Тихоновича’; **Торос’єві’чка** (Мш) ‘дружина Тарасевича’.

Оскільки суфікси, за допомогою яких творяться андроніми, синонімічні, часто в тій самій говірці можуть вживатися паралельні андроніми, які номінують ту саму жінку, напр.: **Горашчі’ха, Гарас’кова** (Мш) ‘дружина Горас’ка < Герасима’; **Гоўрил’іха** (Мш) ‘дружина Гаврила’; **Гоўрі’лова** (Мш) ‘дружина Гаврила’; **Мін’іна, Мі’ні’на, М’ін’іна** і **М’ін’іха** (Мш) ‘дружина Мینی’; **Ні’ч’ипори’ха** і **Н’єчі’порова** (Мш) ‘дружина Нечипора’; **Серг’єйова** і **Серг’єйіха** (Мш) ‘дружина Сергія’; **Тімохова, Тімошиха, Ті’моши’ха** і **Ті’мошчі’ха** (Мш) ‘дружина Тимоша < Тимофія’.

Фіксація андронімів теж дозволяє поповнити склад чоловічого особових імен, синхронних у часі з похідними від них прізвиськами. Це такі імена, як **Адам** (НК, Рд) ‘Адам’; **Адрей, Андрі’ї, Ондр’єй, Ондр’єй** (Мш) ‘Андрій’; **Он’тон** (Мш) ‘Антон’; **Лоди’мир** (Мш) ‘Володимир’; **Гоўрило, Гоўр’іло** (Мш) ‘Гаврило’; **Гарас’ко, Горас’ко** (Мш) < ‘Горас’ко < Герасим’; **Рігор** (Мш) ‘Григор’; **Д’єніс** (Мш) ‘Денис’; **Дову’д** (Мш) ‘Давид’; **Дон’іло** (Мш) ‘Данило’; **Йеўген** (Мш) ‘Євген’; **Йеў’дак** (Мш) ‘Євдак < Євдоким’; **Йеў’траг** (Мш) ‘Євстрат’; **Йеўтух** (Мш) ‘Євтух (Євтихий)’; **Йес’іп, Йес’іп, Йес’іп** (Мш) ‘Йосип’; **Зо’хор** (Мш) ‘Захар’; **Ігнат** (Мш) ‘Ігнат’; **Кол’ені’к** (Мш) ‘Каленик’; **Карп** (Мш) ‘Карпо’; **Кі’р’іло, Кирило** (Об) ‘Кирило’; **Л’єкс’єй** (КП) ‘Л’єкс’єй < Олексій’; **Логві’н, Лог’і’н** (Мш) ‘Логвин’; **Л’он’а** (Мш) ‘Льоня < Леонід’; **Лук’іан** (Мш) ‘Лук’ян’; **Мо’кар** (Мш) ‘Макар’; **Мі’на, Мі’на, М’іна** (Мш) ‘Мина’; **Морт’ін** (Мш) ‘Мартин’; **Н’єчі’пор, Ні’ч’ипор** (Мш) ‘Ничипір’; **Оліс’єй** (Мш) ‘Олексій’; **Остап** (Мш) ‘Остап’; **Пан’ко** (Мш) ‘Панько < Пантелеймон’; **Петро** (Мш) ‘Петро’; **Потап** (Мш) ‘Потап’; **Прокоп** (Мш) ‘Прокоп’; **Про’хор**

батькові, прізвищ та прізвиськ. Системотворча роль чоловічих особових імен виявляється і в їхній словотвірній продуктивності та системних зв'язках з іншими структурними компонентами антропонімів, відповідники у яких вони мають, зокрема спільні й парні особові імена, які поєднують дві структурні підгрупи антропонімів – чоловічі та жіночі особові імена.

Список скорочень назв населених пунктів

- Б – с. Бобер, Поліський р-н, Київська обл.
- Бд – с. Буда, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Б-В – с. Буда-Варовичі, Поліський р-н, Київська обл.
- Бр – с. Буряківка, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Вр – с. Варовичі, Поліський р-н, Київська обл.
- Вз – с. В'язівка, Народицький р-н, Житомирська обл.
- Д – х. Двір, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Дн – с. Денисовичі, Поліський р-н, Київська обл.
- Дв – с. Довгий Ліс, Народицький р-н, Житомирська обл.
- З – с. Залісся, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Іп – с. Іллінці, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- К – с. Карпилівка, Іванківський р-н, Київська обл.
- Кч – с. Копачі Чорнобильський р-н, Київська обл.
- КП – с. Красний Посьолок, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Л – с. Лозниця, Народицький р-н, Житомирська обл.
- Лб – с. Луб'янка, Поліський р-н, Київська обл.
- М – с. Мартиновичі, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Мр – с. Мар'янівка, Поліський р-н, Київська обл.
- Мш – с. Машеве, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Н – смт. Народиці, Народицький р-н, Житомирська обл.
- НК – с. Нова Красниця, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Об – с. Обуховичі, Іванківський р-н, Київська обл.
- Пл – с. Поліське, Поліський р-н, Київська обл.
- Р – с. Річиця, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Рд – с. Рудьки, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- С – с. Сарновичі, Коростенський р-н, Житомирська обл.
- Сл – с. Селець, Народицький р-н, Житомирська обл.
- Сд – с. Сидоровичі, Іванківський р-н, Київська обл.
- СК – с. Стара Красниця, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- СШ – с. Старе Шарне, Народицький р-н, Житомирська обл.
- Ст – с. Стечанка, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Т – с. Тараси, Поліський р-н, Київська обл.
- ТЛ – с. Товстий Ліс, Чорнобильський р-н, Київська обл.
- Х – с. Хочева, Іванківський р-н, Київська обл.
- Ч – с. Чистогалівка, Чорнобильський р-н, Київська обл.